

א פובליקאציע פֿון פּאַריזער ייִדיש-צענטער - מעדעם-ביבליאטעק

DER YIDISHER

דער ייִדישער

טעם-טעם טאמ-טאמ

א פּעריאָדיש בלעטל פֿאַר ייִדיש-לערנערס

יָאָר 21, נומער 1 (101) 2,50 איראַס חשוון תשע"ו/נאָוועמבער 2015

פּאַריז, דעם 13טן נאָוועמבער 2015

דעם 13טן נאָוועמבער 2015 האָט זיך אין פּאַריז געגאָסן בלוט. זינט דעמאָלט גיסט מען מיט ווערטער. גלייך נאָך די אַטענטאַטן וואָס האָבן אין איין אָונט איבערגעלאָזט 130 טויטע און אַ סך מער פֿאַרווונדעטע האָבן זיך אָנגעהויבן די ווערטער, צו ערשט שרייענדיקע פֿאַר גרויל¹ און פֿרעגנדיקע פֿון וועלן וויסן און פֿאַרשטיין. נאָך דעם – וואָרעמע ווערטער פֿון ווייטיק און מיטגעפֿיל, פֿון נאָענטע ווי פֿון פֿרעמדע, דאָס צונויפֿקומען זיך, אויסדריקן דעם טרויער, אָנשרייבן צעטעלעך און זיי לאָזן אויף אַ וואַנט, אויף אַ טראָטואַר, מיט אַ בלוט, מיט אַ ליכטעלע צום אָנדענק. אָבער שפּעטער האָבן זיך אָנגעהויבן אַנדערע קלאַנגען, פֿול מיט שרעקונג, צו מאַל – מיט שינאה², דער עיקר³ פֿון די, וואָס ניצן אויס מורא⁴ און האָס פֿאַר זייערע אייגענע צוועקן⁵. האָבן מיר נישט געוואָלט צוגעבן נאָך מער ווערטער. בלויז זאָגן אַז אַנטקעגן אַזאָ אוממענטשלעכקייט מוזן מיר פֿרווון בלייבן מענטשלעך.

די ראַק-גרופּע וואָס האָט געהאַלטן אין זינגען ווען מע האָט אָנגעהויבן שיסן אינעם באַטאַקלאַן איז שוין אַרויסגעטראָטן אויף אַ פּאַריזער בינע מיט אַן אַנדער קאַנצערט. עטלעכע פֿון די קאַפּעען וואָס מע האָט באַשאָסן זיינען שוין ווידער אָפֿן און מענטשן זיצן און טרינקען אויף די טעראָסן.

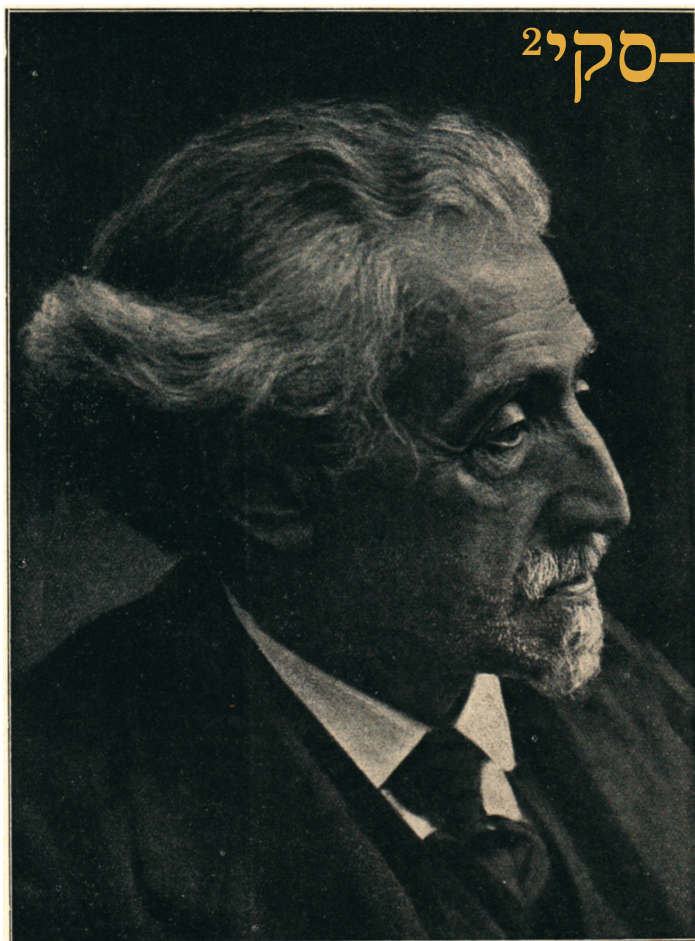
מיר טוען ווי זיי. דער איצטיקער נומער פֿון ייִדישן טעם-טעם האָט געדאַרפֿט זיין אַ פֿריילעכער, צוליב אונדזער 20סטן יובֿל⁶. מיר וועלן גאָרנישט בייטן. ווי זאָגט מען : ס'לעבן גייט ווייטער.

1. horreur/horror 2. SINE haine/hatred 3. ... IKER surtout/above all 4. MOYRE peur/fear 5. buts/ends 6. YOYVL anniversaire, jubilé/aniversary.

דער דיבוק אין פּאַריז (ז' 2-4).
וואָס הערט זיך ? דער טעם-טעם יערט זיך ! (ז' 5-11).

דער דיבוק¹ פֿון ש. אַנ-סקי²

אין יאר 1937 האָט דער רעזשיסאָר¹⁹ מיכאַל וואַשינ-סקי געמאַכט דערפֿון אַ קינאָ-אַדאַפּטאַציע, וואָס געהערט ביז היינט צו טאָג צו די סאַמע פּאָפּולערסטע פֿילמען אויף ייִדיש. מע האָט איבערגעזעצט²⁰ די פּיעסע אויף עטלעכע שפּראַכן, צווישן אַנדערע העברעיש, פּויליש און ענגליש. אויף פֿראַנצייזיש האָט מען איבערגעזעצט דעם טעקסט אַ פּאַר מאל. עס ווערט איצט געשפּילט אין פֿראַנקרײַך, רעזשיסירט²¹ דורך בנימין לאַזאַר²² (זעט ז' 3).

שלמה-זאנוול ראפאפארט (ש. אַנ-סקי) און זײַן אונטערשריפט

1. DIBEK Le Dibbouk/ The Dybbuk 2. Sh. Anski 3. NE-shome âme/soul 4. ShLOYME 5. MEKHABER auteur/author 6. militant/activist 7. ... IKER sur-tout/above all 8. volumes, sing. באַנד 9. hymne du Bund/anthem of the Bund 10. shvUE serment/oath 11. zikhroyNES mémoires/memoirs 12. ... SOFEK sans aucun doute/without doubt 13. le plus/the most 14. mis en scène/staged 15. Varsovie/Warsaw 16. la Troupe de Vilna/Vilna Troupe 17. shLOY-shim cérémonie célébrée trente jours après le décès/ceremony held 30 days after death 18. succès/success 19. réalisateur/film director 20. traduit/translated 21. mis en scène/directed 22. BINYOMEN Benjamin Lazar 23. MINHOGIM coutumes/customs, sing. מינהג 24. croyances/beliefs 25. khsi'dishe MAYSES légendes hassidiques/Hasidic legends 26. moshL allégorie/alegory 27. source limpide/pure spring 28. SIPURE-MAYSES contes/stories 29. khsi'dishN REBN maître hassidique/Hasidic rabbi 30. REB NAKHMEN ... Rabbi Nakhman de/of Bratzlav 31. CD 32. Mikveh 33. khANE Adrienne Cooper 34. Alicia Svigals 35. occasion/opportunity 36. ... KEDA'Y ça en vaut la peine/it's worth it.

אָס איז אַ דיבוק ? אינעם ייִדישן פֿאַלקלאָר איז עס די נשמה³ פֿון אַ טויטן וואָס איז אַריין אין אַ לעבעדיקן מענטש. דעם דאָזיקן מאַטיוו האָט אויסגעניצט שלמה⁴-זאנוול ראפאפארט (1863-1920) אין דער פּיעסע מיטן טיטל דער דיבוק אַדער צווישן צוויי וועלטן (1917). דער מחבר⁵, אַן עטנאָגראַף, שרייבער און פּאָליטיש-געזעלשאַפֿטלעכער טוער⁶, איז אין דער לי-טעראַטור-וועלט באַקאַנט דער עיקר⁷ מיטן פּסעוודאָנים ש. אַנ-סקי. צווישן אַלע זײַנע ווערק וואָס מע האָט נאָך זײַן טויט איינגעזאַמלט אין פּאָפּצן בענד⁸, און וואָס נעמען אַרום ליידער (ווי דער בונדישער הימען⁹ „די שבועה¹⁰“), דערציילונגען, אַנדערע דראַמען, עסייען און זכרונות¹¹, איז דער דיבוק אַן קיין שום ספֿאָ¹² דאָס סאַמע¹³ באַרימטסטע.

צום ערשטן מאל איז די פּיעסע אויפֿגעפֿירט¹⁴ געוואָרן אין וואַרשע¹⁵ דורך דער ווילנער טרופּע¹⁶, שוין נאָך דעם מחברס טויט. די פרעמיערע איז פֿאַרגעקומען דעם 9טן דעצעמבער 1920, צו אַנ-סקיס שלושים¹⁷. דערנאָך איז די ווילנער טרופּע אַרומגעפֿאַרן מיטן דיבוק איבער דער גאַנצער ייִדיש-רעדנדי-קער וועלט. אומעטום האָט דער ספּעקטאַקל געהאַט אַ גרויסן דערפֿאַלג¹⁸ און איז געוואָרן אַ סימבאָל פֿון ייִדישן מאַדערני-סטישן טעאַטער.

אין יאָר 1937 האָט דער רעזשיסאָר¹⁹ מיכאַל וואַשינ-סקי געמאַכט דערפֿון אַ קינאָ-אַדאַפּטאַציע, וואָס געהערט ביז היינט צו טאָג צו די סאַמע פּאָפּולערסטע פֿילמען אויף ייִדיש. מע האָט איבערגעזעצט²⁰ די פּיעסע אויף עטלעכע שפּראַכן, צווישן אַנדערע העברעיש, פּויליש און ענגליש. אויף פֿראַנצייזיש האָט מען איבערגעזעצט דעם טעקסט אַ פּאַר מאל. עס ווערט איצט געשפּילט אין פֿראַנקרײַך, רעזשיסירט²¹ דורך בנימין לאַזאַר²² (זעט ז' 3).

די דראַמע איז אַ געשיכטע פֿון ליבע וואָס איז שטאַרקער ווי דער טויט. דער מחבר האָט דאָרטן אויסגעניצט אַ סך עלעמענטן פֿון ייִדישן פֿאַלקלאָר און מיסטיק : מינהגים²³, גלייבענישן²⁴ און חסידישע מעשיות²⁵. אויף זײַט 4 וועט איר געפֿינען אַ קורצן פֿראַגמענט, וואָס איז אַ פּאָעטישער משל²⁶ וועגן דער ליבשאַפֿט צווישן דעם האַרץ פֿון דער וועלט און אַ לויטערן קוואַל²⁷. אַנ-סקי האָט זיך דאָ אינספּירירט אינעם בוך סיפורי-מעשיות²⁸ פֿונעם באַוואוסטן חסידישן רבין²⁹ ר' נחמן בראַצלעווער³⁰. אויב איר ווילט הערן אַן ענגלישע מוזיקאַ-לישע אַדאַפּטאַציע פֿון דעם שטיקל, קענט איר עס אויפֿזוכן אויפֿן קאָמפּאַקטל³¹ פֿון דער גרופּע „מיקוהה³²“. די זינגערין חנה קופּער³³ (1946-2011) זינגט עס דאָרטן באַגלייט אויפֿן פֿידל דורך אַליסיאַ סוויגאַלס³⁴.

אויב איר האָט אַ געלעגנהייט³⁵, לויפֿט אין טעאַטער זען די פּיעסע — עס איז כּדאַי³⁶ !

דער דיבוק¹ אין פאריז

אויפֿפֿירן ש. אַן-סקיס² פיעסע דער דיבוק אין אַ פֿאַרשטאַט³ פֿון פֿאַריז אין יאָר 2015 איז שוין אַ גאָר געוואַנטע אונטערנעמונג⁴. נאָר וועלן אַריינפֿלעכטן⁵ אין דער פֿראַנצייזישער איבערזעצונג היפשע פֿראַגמענטן פֿונען ייִדישן טעקסט, ווי אויך גאַנצע תּפֿילות⁶ אויף לשון-קודש⁷, זעט אויס אין גאַנצן אוממעגלעך. עס האָט אָבער יאָ געאַרבעט ! דריי ייִדישסטקעס וואָס האָבן געזען די פֿאַרשטעלונג⁸ האָבן אונדז צוגעשיקט זייערע מיינונגען.

א יך האָב געהאַט דעם פֿאַרגעניגן צו אַרבעטן מיט בני-מין לאַזאַר און זיינע אַקטיאָרן איבער זייער ייִדישן אַרויסרעד³¹. עס האָט אויף מיר געמאַכט אַ גרויסן רושם³² וואָס זיי האָבן אַלע שטאַרק געשטרעבט³³ צו זיין אַזוי פינקטלעך און אויטענטיש ווי ס'איז נאָר מעגלעך פֿאַר מענטשן וועלכע האָבן פֿריער קיין שום³⁴ וואָרט אין ייִדיש ניט אַרויסגערעדט, און אַפֿילו³⁵ מערסטנס קיין מאַל ניט געהערט. איך בין געווען זייער נייגעריק³⁶ צו זען דעם ספּעקטאַקל געשפּילט אין טעאַטער – און איך בין ניט געוואָרן אַנטוישט³⁷. די פֿאַר-שיידענע שפּראַכן האָבן זיך גאָר שוין פֿאַרפֿלאַכטן³⁸ אויף דער בינע³⁹, צוזאַמען מיט דער מוזיק און די לידער. ייִשר-כּוח⁴⁰ ! אַקווילע גריגאָראַוויטשיווע

ד עס אַוונט ווען איך בין געגאַנגען אין טעאַטער איז געווען אַ פֿולער זאַל, מיט אַן עולם וואָס האָט זיך צו-געהערט איבער צוויי שעה⁴¹ און ביים סוף⁴² געפֿאַשט בראַוואַ שטייענדיק ! הינטער מיר זיינען געווען אַ פֿאַר-שמיכלענדיקע יונגע-לייט, האָב איך זיי געפֿרעגט צי ס'איז זיי געפֿעלן. האָבן זיי געזאָגט אַז יאָ און צוגעגעבן אַז ס'איז געווען „פֿאַרכישופֿדיק⁴³“. האָב איך ווייטער געפֿרעגט אויב זיי האָבן געקענט די פיעסע פֿון פֿריער אָדער געהערט דעם נאָמען אַן-סקי. אויף ביידע פֿראַגעס האָבן זיי געשאַקלט מיטן קאָפּ אויף ניין. איז אַ סימן⁴⁴ אַז מיט אַ גוטן ווילן און אַ סך טאַלאַנט קען מען אויפֿטאָן מעשים⁴⁵. דער ספּעקטאַקל גייט אַן ווייטער ביז מאַרץ 2016 אין די גרעסערע שטעט אין פֿראַנקרייך און אויך אין לוקסעמבורג. רובי מאַנעט

מ ע האָט אַקערשט⁹ אינסצענירט¹⁰ אַן-סקיס פיעסע דער דיבוק אינעם טעאַטער „זשעראַר-פֿיליפּ“ אין סעך-דעני¹¹ לעבן פֿאַריז. דער רעזשיסאָר¹² איז בנימין לאַ-זאַר¹³.

עס איז געווען זייער אַן אַרויסרופֿערישער פֿאַרמעסט¹⁴ צו שפּילן דעם דיבוק אין היינטיקן פֿאַריז, פֿאַר אַן עולם¹⁵ וואָס ווייס דאָס רובֿ¹⁶ גאַרניט אָדער זייער ווייניק פֿון דער ייִדישער ליטעראַטור און פֿון דער וועלט פֿון די מיזרח¹⁷-אייראָפּעיִשע ייִדן. דערפֿאַר האָט לאַזאַר צוגעגעבן אַ פֿראַלאַג, וואָס פֿירט אַריין דעם עולם אין דער דאָזיקער וועלט, נישט מיט שווער דיִדאַקטישע אָנווייזונגען¹⁸, נאָר מיט פֿראַגעס אַרויסגענומענע פֿון דער עטנאָגראַפֿישער אַנקעטע¹⁹ וואָס אַן-סקי האָט געמאַכט אין 1911. די אַקטיאָרן רופֿן זיי אויס אין אַלע ווינקלען פֿון דער סצענע. פֿראַגעס וועגן גילגולים²⁰, וועגן עולם-הבא²¹, וועגן פֿאַרשיידענע מינהגים²² און גלייבענישן.

אינעם זעלבליקן גייסט איז נישטאָ קיין פֿאַלקלאָרישער קאַלאַ-ריט אין דער מינימאַליסטישער דעקאָראַציע און אין די מאָדע-רנע מלבושים²³ פֿון די אַקטיאָרן, מיט בלוז ווינציקע פֿרטים²⁴ וואָס באַציען זיך²⁵ צו דער סבֿיבֿה²⁶.

פֿון די מיזרח-אייראָפּעיִשע ישיבות²⁷. קליינע שטיקלעך טעקסט, געזאָגטע אויף ייִדיש אָדער לשון-קודש גיבן איבער די שפּראַך-לאַנדשאַפֿט פֿון דער פיעסע. אַ פֿרעכטי-קע, אַריגינעלע מוזיק פֿון אַרעליען דומאָן²⁸, געשפּילט אויף אַלטע אינסטרומענטן, שאַפֿט אַ מיסטעריעזע שטי-מונג²⁹.

העלען חדש³⁰

1. DIBEK Le Dibbuk/The Dybbuk 2. de/by Sh. Anski 3. banlieue/ suburb 4. entreprise osée/daring undertaking 5. incorporer/incorporate 6. TFILS prières/prayers 7. Loshn-koydesh hébreu/Hebrew 8. représentation/performance 9. récemment/recently 10. monté/staged 11. théâtre Gérard Philipe, Saint-Denis 12. metteur en scène/director 13. BINYOMEN Benjamin Lazar 14. sérieux défi/great challenge 15. OYLEM public 16. ... rov pour la plupart/for the most part 17. MIZREKH de l'Est/eastern 18. indications 19. enquête/survey 20. GILGULIM réincarnations, sing. GILGL 21. OYLEM-HABE le monde à venir/the world to come 22. MINHOGIM coutumes/customs, sing. מינהג 23. MALBUSHIM vêtements/clothing, sing. מלבוש 24. PROTİM détails, sing. פרט 25. évoquent/refer to 26. SVIVE milieu 27. YESHIVES académies talmudiques/Talmudic academies 28. Aurélien Dumont 29. atmosphère/mood 30. khodosh Hélène Khodoss 31. prononciation/pronunciation 32. ROYSHIM impression 33. ont cherché à/endeavored 34. ... shum aucun/not a 35. AFILÉ même/even 36. curieuse/curious 37. déçue/disappointed 38. entremêlés/combined 39. scène/ stage 40. YASHER-KOYekh félicitations/congratulations 41. sho heures/ hours 42. SOF fin/end 43. FARKI'sHEFDIK envoûtant/enchanting 44. SIMEN ici la preuve/here proof 45. MAYSIM exploits/great deeds.

דער דיבוק¹

[אַ פֿראַגמענט]

פֿון ש. אַנ-סקי²

פלאַקאָט צו דער פיעסע דער דיבוק דורך
הענריק בערלעווי (1920)

א

יִן עק וועלט³ איז דאָ אַ הויכער באַרג, און אויף דעם
באַרג ליגט אַ גרויסער שטיין, און פֿון דעם שטיין
שלאָגט⁴ אַ לויטערער קוואַל⁵. און אויף דעם אַנדער
עק וועלט געפֿינט זיך דאָס האַרץ פֿון דער וועלט,
וואָרן⁶ יעדע זאָך אין דער וועלט האָט איר האַרץ און די וועלט
אין גאַנצן האָט איין גרויס האַרץ. און דאָס האַרץ פֿון דער וועלט
לאָזט נישט אַראָפּ זיין בליק פֿון לויטערן קוואַל און קאָן זיך אויף
אים זאָט נישט אַנקוקן⁷, און עס בענקט⁸ און גלוסט⁹ און ציט
זיך דורשטיק¹⁰ צום לויטערן קוואַל, נאָר עס קאָן דעם קלענסטן
טראָט צו אים נישט מאַכן. וואָרן ווי דאָס האַרץ רירט זיך נאָר¹¹
פֿון אַרט, פֿאַרלירט עס פֿון די אויגן דעם שפּיץ באַרג מיט דעם
לויטערן קוואַל, און אַז דאָס האַרץ פֿון דער וועלט זעט נישט
דעם לויטערן קוואַל כאָטש איין רגע¹², פֿאַרלירט עס דאָס חיות¹³.
און צו גלייך¹⁴ מיט דעם הייבט אָן שטאַרבן די וועלט. און דער
לויטערער קוואַל האָט נישט קיין אייגענע צייט און ער לעבט מיט
דער צייט, וואָס דאָס האַרץ פֿון דער וועלט שענקט¹⁵ אים. און
דאָס האַרץ גיט אים נאָר איין טאָג. און אַז דער טאָג פֿאַרגייט¹⁶,
הייבט אָן דער לויטערער קוואַל זינגען צו דעם האַרץ פֿון דער
וועלט, און דאָס האַרץ פֿון דער וועלט זינגט צום לויטערן קוואַל.
און זייער געזאַנג פֿאַרשפּרייט זיך איבער דער וועלט, און עס
גייען אַרויס פֿונעם געזאַנג לייכטנדיקע פֿעדעס¹⁷ און ציען זיך
צו די הערצער פֿון אַלע זאַכן אין דער וועלט און פֿון איין
האַרץ צום אַנדערן... און עס איז פֿאַראַן¹⁸ אַ רעכטפֿאַרטיקער¹⁹
און לייטזעליקער²⁰ מאַן, וואָס גייט אום איבער דער וועלט און
קלייבט²¹ די ליכטיקע פֿעדעס פֿון די הערצער און וועבט²² פֿון זיי
צייט. און אַז ער וועבט אויס אַ גאַנצן טאָג, גיט ער אים אָפּ דעם
האַרץ פֿון דער וועלט, און דאָס האַרץ פֿון דער וועלט גיט עס אָפּ
דעם לויטערן קוואַל. און ער לעבט נאָך אַ טאָג...

1. DIBEK
Le Dybbuk 2. Sh.
The Dybbuk 3. au bout du
monde/at the end of
the world 4. jaillit/runs
5. source limpide/pure spring
6. car/because 7. ne se lasse
pas de le regarder/is never sated
with looking at him 8. languit/
longs 9. désire/desires 10. tend
assoiffé vers/thirsts after 11. נאָר
dès que/as soon as 12. ... REGE même un
instant/for even an instant 13. khies force vitale/life force 14. au même mo-
ment/at the same moment 15. lui donne/gives him 16. le jour décline/the
sun sets 17. fils lumineux/shining threads 18. et il y a/and there is 19. intègre/
righteous 20. bienveillant/gracious 21. ramasse/gathers 22. tisse/weaves.

וואָס הערט זיך ? דער טעם-טעם יערט זיך¹ !

פאַר אויסצוגן¹³ פֿון די אַלטע נומערן (זעט זייטן 10-11) און אַניק פּריס-מאַרגוליס מיט בעטי ריכער האָבן געשפּילט אַ סצענקע „ביים פּסיכאָאַנאַליטיקער“ (זעט ז' 10). די שימחה האָט זיך געענדיקט, ווי עס באַדאַרף צו זיין, מיט לעקעך און באַנפֿן¹⁴ (זעט ז' 12)...

אַ סורפּריז

דער סורפּריז אָבער איז געקומען אין פֿאַרעם פֿון אַ „סלאָם“ אויף ייִדיש. אויב איר וויסט ניט וואָס דאָס איז אַ סלאָם, וועט איר געפֿינען אַ דערקלערונג און אַ שיינעם מוסטער¹⁵ אויף ז' 6-9.

אַ נאַכוואָרט

אַ צייטשריפט לעבט צוליב אירע לייענערס... נאָר אויך אַ דאַנק די שרייבערס – איינמאָליקע אָדער כּסדרדיקע¹⁶, געניטע¹⁷ ייִדיש-קענערס אָדער נייע תּלמידים¹⁸ – וואָס שיקן אַרײַן זייערע שאַפֿונגען. שרייבט אונדז וואָס איר ווילט נאָר – מעשהלעך¹⁹, לידער, בריוו וועגן וואָס עס טוט זיך בײַ אײַך, קאַמענטאַרן אָדער טענות²⁰... מיר לייענען און נעמען זיך צום האַרצן אַלץ וואָס איר זאָגט, און מיר האָבן ליב צו דרוקן נייע טאַלאַנטן.

ר ען ס'איז אַרויס לעצטן יולי דער הונדערטסטער נומער פֿונעם ייִדישן טעם-טעם, האָבן מיר זיך אַליין געפֿאַטשט באַוואָ און באַשטימט אַז מיר דאַרפֿן זיך מאַכן אַ שימחה² צו פֿייערן³ (קיין עין-הרע)⁴ אונז דער 20סטן געבוירן-טאָג. די שימחה האָט מען געפֿראָוועט אַ שבת⁵ נאָך מיטאָג, דעם 7טן נאָוועמבער.

דער זאַל איז געווען פֿול, און מיט אַ ביסל מוזיק פֿון מאָרט דעראַזיער⁶ און די קלעזמאַרימלעך⁷ איז די שטימונג⁸ געוואָרן גאַר פֿריילעך. נאָך דעם האָט מען געזען אַ קורצן און נישט זייער ערנסטן „דאַקומענטאַר-פֿילם“⁹ (געמאַכט פֿון טל חבֿר-כיבּאָוסקי¹⁰) אין וועלכן מע זעט די רעדאַקציע וואָס פּרוּווט אַרבעטן איבער דעם קומענדיקן נומער. דערנאָך האָבן די דריי רעדאַקטאָרשעס דערציילט די געשיכטע פֿונעם טעם-טעם, מיט גוטע זכּרונות¹¹ און קאַמישע אָדער דראַמאַטישע אַנעקדאָטן, ווי עס דערציילן אַלטע וועטעראַנען צוריק פֿונעם פֿראַנט. מע האָט געהערט ווי עס האָט זיך אָנגעהויבן אין 1995, ווי דאָס בלעטל האָט זיך אַנטוויקלט פֿון באַשיידענע¹² פֿיר זייטן אין די ערשטע יאָרן ביז אַכט זייטן און צוויי קאָלירן, און איצט ביז צוועלף זייטן און אַלע קאָלירן. מע האָט פֿאַרגעלייענט אַ

די דריי רעדאַקטאָרשעס. פֿון רעכטס : נאַטאַליע קריניצקאַ, עוולין גרומבערג און רובי מאַנעט

1. a un an de plus/has a birthday
2. simkhe fête/party
3. fêter/celebrate
4. KEYNEYNHORE que le mauvais œil soit écarté !/no evil eye!
5. shabES shabbat
6. Marthe Desrosières
7. "Petits Musiciens"/"Little Musicians"
8. ambiance/mood
9. <http://www.yiddishweb.com/tamtam100>
10. Tal Hever-Chybowski
11. zikhroYNES souvenirs/memories
12. modestes/modest
13. extraits/excerpts
14. gâteau et vodka/cake and vodka
15. échantillon/sample
16. KESE'YDERDIKE permanents/constant
17. expérimentés/experienced
18. TALMIDIM étudiants/students
19. MA'YSELEkh petites histoires/little stories
20. TAYNES reproches/complaints.

טעם-טעם-סלאם !

פֿאַר די, וואָס ווייסן נאָך ניט וואָס איז אַ סלאַם,
האַבן מיר אָפּגעזוכט דעם שטאַם¹
געפֿונען אַ גראַם²
און אַנטדעקט אַ מעשה³ מיט אַ פֿיינעם טעם⁴.

„סלאַם“ איז אַ סאַרט פּאָעזיע וואָס מע רעציטירט אויף אַ קול⁵ מיט אַ שטאַרקן ריטעם. די מאָדע האָט זיך אָנגעהויבן אין אַמעריקע, ווי אַ וואַריאַנט פֿון די פּאָרגעלייענטע לידער פֿון די „ביט-פּאָע-טן“ פֿון די 50ער יאָרן, נאָר אַרגאַניזירט ווי אַ פּאַרמעסט⁷, מיט אַ זשורי און מיט פרעמיעס. ס'איז עפעס צווישן אַ פּאָעזיע-רעציטאַל און אַ „טאַלאַנטאַרניע“⁸. דאָס ערשטע מאָל וואָס מע האָט געניצט דאָס וואָרט „סלאַם“ פֿאַר אַזאַ ספּעקטאַקל איז געווען אין שיקאַגאָ אין 1986. דער גרונדבאַטייט⁹ פֿונעם וואָרט אויף ענגליש איז „אַ קלאַפּ“ און מע האָט עס גענומען פֿון פּאַרשיידענע שפּילן (טעניס, בייסבאָל, ברידזש...) וווּ עס מיינט אַ גרויס געווינס. דער פּענאַמען האָט זיך פּאַרשפּרייט אין אַנדערע לענדער און אויף אַנדערע שפּראַכן, נאָר אויף וויפֿל מיר ווייסן¹⁰, איז דער סלאַם אויף דער טעם-טעם-פֿייערונג געווען דער ערשטער סלאַם אויף ייִדיש !

1. *ici* origine/here origin
2. rime/rhyme
3. MAYSE histoire/story
4. TAM saveur/here charm
5. ... KOL à haute voix/aloud
6. "Beat"
7. concours/contest
8. sorte de radio crochet/talent show
9. sens premier/basic meaning
10. à notre connaissance/as far as we know.

חֲבֵרִישׁ¹

פֿון שרון בר־כוכבא²

טייערע חברים³ און חשובע⁴ געסט

מיר זענען זיך צונויפגעקומען דאָ אויף אַ פֿאַרמעסט⁵,
די מיסיע איז אַ ווערדיקע⁶, דער ציל איז גאָר געהויבן :
באַזינגען אונדזער טעם־טעם ביז אין די הימלען אויבן !

נאָר איך אליין האָב נעבעך⁷ נישט קיין שטאַרקן קול⁸,
איז בעט איך אייך, איר זאָלט מיר טאַקע העלפֿן מיטן עול⁹,
נאָר דאגהט¹⁰ נישט, חברים, ס'איז גאָר אַ פשוטע¹¹ זאַך :
ווי באַלד איך וועל באַמערקן אַז מײַן קול ווערט שוואַך,

וועל איך די האַנט דאָ אויפֿהייבן, און איר וועט פֿייער־פֿלאַם
אויף איין קול מיט מיר זינגען דאָס צייכנוואָרט¹² : טעם־טעם.
צי זענט איר מסכים¹³ ? ענטפֿערט ניט מיט יאָ צי ניין,
זאָגט פראָסט און פשוט טעם־טעם, דער היינטיקער „אַמן“¹⁴.

ראשית־חכמה¹⁵, לאַמיר גלייך דערמאָנען די מאַדאָמס,
וואָס אָן זיי וואָלט מען זיכער נישט געחלומט¹⁶ פֿון טעם־טעם :
וואָס אַרבעטזאָם און אויפֿמערקזאָם¹⁷ קלייבן זיי זיך אויס,
דאָס בעסטע און דאָס שענסטע, דער טעם־טעם זאָל אַרויס.

אונדזער רובילע¹⁸, דאָס ווייסט איר דאָך, איז ווי אַ מילגרוים¹⁹ פֿול
מיט געדאַנקען און אידיען, אי טעמעדיק²⁰ אי „קול“²¹ !
מיר דאַנקען דעם זשורנאַל־גאַט אַ יעדן טאַג פֿאַר איר,
ווייל איר פעסימיסטיש גוטסקייט האָט פשוט נישט קיין שיעור²².

נאַטאַליעס מעלות²³ און טאַלאַנטן, קען מען מן־הסתם²⁴,
נישט אויסרעכענען ביזן סוף — ס'איז צו אַ טיפֿער ים²⁵.
איר שאַרפֿער בליק און מילדע פֿעדער זענען גאָר דער שטאַם²⁶,
פֿון יעדן נומער, זינט דעם אָנהייב פֿונעם ייִדישן טעם־טעם.

אַחרונה אַחרונה חֲבִיבָה²⁷ קומט מען צו עוולנינען,
אונדזער גיבורטע²⁸ און העלדין פֿון אומגעגלעכע טערמינען :
קאַרקטורן, אילוסטראַציעס און דעם גאַנצן טאַראַראַם²⁹,
וועט זי גיך און שטאַלץ באַקעמפֿן, פֿאַרן ייִדישן טעם־טעם.

ווייל אַרויסגעבן דעם טעם־טעם איז ווי שפּאַלטן דעם ים־סוף³⁰,
דאָס קליינע וועגל³¹ פֿון רעדאַקציע ציטערט טאַקע און דערוף³²
קענען די רעדאַקטאָרשעס נישט פֿאַרן אוי, אַ קלעם !
זיי מוזן גאָר אליין עס טראַגן, סע זאָל אים זײַן באַקוועם !

אויף זייערע שמאַלע פלייצעס³³ רוט אַ היפּאָפּאַטאַם !
די חיה³⁴ האָב איר, אַגבֿ³⁵, אויסגעקליבן נישט נאָר צוליבן גראָם
מיטן נאָמען פֿון באַליבטן ייִדישן טעם־טעם
נאָר אויך צוליב מעטאַפֿער³⁶, ווייל ער איז נישט סתם³⁷

נאָך אַזאַ קליאַטשע³⁸ וואָס שלעפּט זיך אויף דער גאַס
ס'איז אַ זעלטנקייט אַ שיינע און אַ מלכה³⁹ צי אַן אַס⁴⁰
דאָס הייסט אַ קאַרט וואָס זי געווינט
אַלע הערצער גאָר געשווינד.

תּם־ונשלם⁴¹ אונדזער לידל,
כ״וועל באַלד אַוועקלייגן די פּידל
נאָר דער טעם־טעם וועט נאָך לאַנג
טעם־טעמען געשמאַק און הויך דאָס ייִדישע געזאַנג !

1. kha'Verish amicalement/in a friendly manner 2. Sharon Bar-Kochva 3. kHAVEYRIM amis/friends, sing. חבר kHAVER 4. kho'sHEVE éminents/distinguished 5. défi/challenge 6. digne/ worthwhile 7. pauvre de moi/poor me 8. KOL voix/voice 9. OL fardeau/burden 10. DAYGET ... ne vous inquiétez pas/don't worry 11. po'sHETE simple 12. mot magique/magic word 13. MASKIM d'accord/agreed 14. OMEY'N amen 15. REYshis-Khokhme tout d'abord/first of all 16. GEKHOLEMT rêvé/dreamed 17. travail-leuses et attentives/hard-working and careful 18. diminutif de Rubye/diminutive of Rubye 19. grenade/pomegranate 20. TA'ME-DIK savoureux/appealing 21. "cool" 22. POSHET ... SHIER simple-ment sans limite/simply endless 23. MAYLES qualités/virtues 24. MINASTA'M certainement/certainly 25. ... YAM une mer trop profonde/too deep a sea 26. ici pilier/here pillar 27. AKHROYNE AKHROYNE KHOVIVE enfin et surtout/last but not least 28. GI'BERTE héroïne 29. ici tout le bazar/here the whole caboodle 30. ... YAM SUF diviser les flots de la mer Rouge (entreprise très difficile)/ the parting of the Red Sea (very difficult task) 31. diminu-tif de/diminutive of charrette/cart 32. דערויף 33. frères épaules/frail shoulders 34. kHAYE animal 35. AGEV au fait/ by the way 36. métaphore/metaphor 37. STAM simplement/ merely 38. haridelle/old mare 39. MALKE reine/queen 40. as/ace 41. TAM-VENISHLEM complet et achevé/completed and done.

גאָטיש¹

טל חבֿר-כיבאָווסקי²

ווי פֿון חלום³ דערוואַכט
 אין אַ טונקעלער נאָכט
 אין אַ פאַריזער גאָס
 שטיל און קאַלט און בלאַס⁴
 שטיי איך אונטער אַ לאַמטערן
 און וואָרט
 אויף וואָס ?
 אויף וועמען ?
 אויף אים וואָרט איך...
 אַט קומט ער
 זיין סילוועט איז קלאָר און דייטלעך⁵
 זיין באַרד, זיינע ברילן, זיין מאַנטל איז שוואַרץ
 יא, דאָס איז ער...
 דער רבי⁶...
 היטשקאַק ניבאָרסקי,
 יצחק קאַרניוואָרסקי,
 אַ שרעקלעכער, אַ גאָטישער פאַרשוין⁷.
 ער קומט צו מיר אין חלום
 ער קומט אויף צו דערשרעקן
 מיט שוידערלעכע⁸ וויזעס פֿון טעם-טעם.

פֿון שרעקלעכע באַשעפֿענישן
 גלוסט אים⁹ צו דערציילן.
 כ'וויל נישט הערן וועגן זיי,
 טעם-טעמיסטן קאַניבאַלן.
 גיי אַוועק, כ'בין נישט קיין בעלן¹⁰.

נאָר ער בלייבט דאָ און דערציילט
 און זיין צונג היפּנאָטיזירט
 און זיין וויזע איז געגראַמט¹¹.
 בלייב איך שטיין און איך הער :

אין אַ שטעטל אין איטאַליע
 וווינט נאָטאַליע פֿאַם פֿאַטאַליע.
 אַ געפֿערלעכע קאַנאַליע,
 אַלע מענער מאַכט זי קאַליע¹².

אין אַ דערפֿל אין וואָלין¹³
 לעבט די גרויליקע¹⁴ עוולין.
 פֿול מיט כעס¹⁵ און דיסציפּלין,
 אַזש פֿון פּרייסיש¹⁶ בערלין.

שרעקלעכער פֿון זיי איז רובי,
 אַ מכשפֿה¹⁷, שובי-דובי.
 קאַכט זי קינדער אין דער הרובי¹⁸
 און באַגראַבט זיי אין אַ גרובי¹⁹.

1. gothique/Gothic 2. Tal Hever-Chybowski 3. kHOLEM rêve/dream
 4. pâle 5. distinct 6. REBE maître/master 7. personnage/character
 8. horribles/horrible 9. il a envie/desires 10. ... BALN je n'ai pas envie/I don't want (to hear) 11. rimé/rhymed 12. dévaste/devastates
 13. Volhynie/Volhynia 14. horrible/dreadful 15. KAS colère/anger
 16. prussien/Prussian 17. MAKhsHEYFE sorcière/witch 18. déforma-
 tion de/of הרובע poêle/stove 19. déformation de/of גרוב trou/hole.

סתם¹ אַ סלאַם

אַ טעם-טעמניצע² פֿון עווילין גרומבערג

איך בין אַ טעם-טעמניצע,
כ'שרייב ניט קיין מליצה³,
כ'זאָג וואָס אין מיין קאָפּ
און מאַך זיך אַ היפּ-האַפּ.

אַ וואָרענונג⁴ יעדן בעל⁵ מיטצואַרבעטן אינעם ייִדישן טעם-טעם פֿון יצחק נובאַרסקי

אַ זינגפֿויגל איז : אַ פֿויגל וואָס זינגט ;
אַ קלינגוואָרט⁶ איז : אַ וואָרט וואָס סע קלינגט.
אַ זויגקינד⁷ — אַ קינד וואָס זויגט און נאָגט⁸ ;
אַ יאָגהונט⁹ — אַ הונט וואָס לויפֿט און יאָגט.
אַ פֿליפֿיש איז טאַקע אַ פֿיש וואָס פֿליט,
אַ שווימזשוק — אַ זשוק¹⁰ וואָס שווימט געניט¹¹.
נאָר זיי געוואָרנט, ווערטער-קלייבער :
אַ בער וואָס שרייט איז נישט קיין שרייבער !

רבֿנותם¹² און דער היפּאָפּאַטאַם פֿון טל חבֿר-כיבאַווסקי

אַ מאָל האָט רבֿנותם — טעם-טעם
געזען אַ היפּאָפּאַטאַם — טעם-טעם
געזאָגט האָט ער „מן-הסתם“¹³ — טעם-טעם
„דו ווייסט נישט פֿון וואָנט¹⁴ איך שטאַם“ — טעם-טעם
„מיך האַלטסטו פֿאַר אַן איש-תם¹⁵“ ? — טעם-טעם
געענטפֿערט היפּאָפּאַטאַם — טעם-טעם
„פֿון פֿראַנקרייך ווי דו איך שטאַם“ — טעם-טעם
געזאָגט צו רבֿנותם — טעם-טעם.

1. STAM tout simplement/just plain 2. TA'M-TAMNITSE "tam-ta-miste"/"tamtamist" 3. MELITSE langage fleuri/flowery language 4. avertissement/warning 5. BALN qui a envie de/anybody who wants to 6. slogan 7. nourrisson/nursing child 8. suce/sucks 9. chien de chasse/hunting dog 10. scarabée/beetle 11. très bien/very well 12. RABEYNU TAM (1100-1172), célèbre tosaphiste français/famous French tosaphist 13. MINASTA'M probablement/probably 14. וואָנעט 15. ish-TAM naïf/fool.

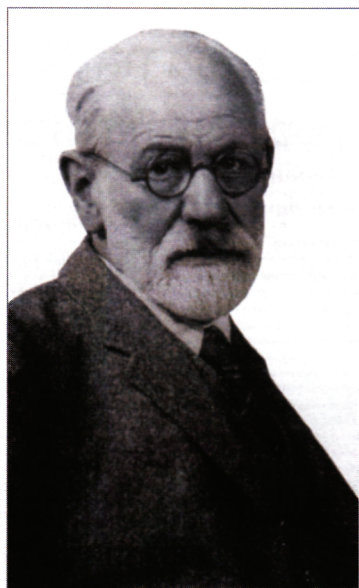
טאַנקעס¹ פֿון יצחק נובאַרסקי²

1. אין טיפֿן קעלער³,
געגלעט⁴ פֿון פֿרויען-פֿינגער,
צאפֿלען⁵ קלאַווישן.
דער לייענער פֿון טעם-טעם
וואָרט אין דער הייך שוין.
2. ס'צעגייט⁷ אין האַרץ
די חכמה⁸ פֿונעם טעם-טעם,
זיסער ווי האַניק.
ס'איז אַ ווילדע מציאה⁹ :
בלויז צוויי אייראָס מיט פֿופֿציק.
3. כ'בין דער גלאַסאַר.
דיין גיכער קוק רירט אַן מיך
און אַנטלויפֿט באַלד.
ווי קענסטו אַזוי שנעל
יעדעס וואָרט פֿאַרגעדענקען¹⁰ ?
4. די צייט פֿאַרלויפֿט.
צוואַנציק יאָר. נומער הונדערט.
עס בלייבט דער טעם¹¹
פֿון די ייִדישע ווערטער
און פֿון „באַלד — נאָך אַ נומער“...

1. tankas (forme de poème japonais/Japanese poetic form) 2. YITSKHOK Niborski 3. cave/cellar 4. caressés/caressed 5. tremblent/tremble 6. touches du clavier/keys 7. se diffuse/is diffused 8. khokhme sagesse/wisdom 9. METSIE bonne affaire/bargain 10. mémoriser/memorise 11. TAM goût, saveur/savor.

דאָקטער... צי בין איך פֿערווערס ?

אַ ייד ליגט אויף אַ דיוואַן
און רעדט צו זײַן פּסיכאָאַנאַליטיקער.

▲ זיגמונד פֿרויד

פאַציענט : אוי, דאָקטער, איך וויל עס טאָן אָבער איך שעם זיך.

דאָקטער : מע דאַרף זיך ניט שעמען. דערציילט.

פאַציענט : איך האָב געהאַט אַ חלום¹ : איך שטיי אין מיטן פֿון אַ קרייז מענטשן און איך טו עס, און פֿלוצלינג כאַפּ איך זיך² וואָס איך טו און איך שעם זיך אַזוי שטאַרק...

דאָקטער : הם... דערציילט מיר וועגן אייער מאַמען.

פאַציענט : מיין מאַמע פֿלעגט זאָגן : דאָס פאַסט ניט פֿאַר אַזאַ גרויס ייִנגל. עס מאַכט נישט אויס ווען דו ביסט אַליין מיט מיר אָבער ס'איז אַ שאַנדע פֿאַר די שכנים³ !

דאָקטער : דאָס זעט אויס ווי דער עדיפּוס... און דער טאַטע ?

פאַציענט : דער טאַטע פֿלעגט ווערן שרעקלעך אין כּעס⁴ און שרייען אַז אַ ליטשישער בחור⁵ פֿירט זיך ניט אַזוי און אַז איך וועל גאָרניט דערגרייכן אין לעבן.

דאָקטער : אַוודאי⁶, אין גאַנצן בלאַקירט דורך אַ שטרענגן פֿאָטער...

פאַציענט : אָבער מינע טאַטע-מאַמע, זיי פֿלעגן עס יאָ טאָן צוזאַמען, איך געדענק עס גאַנץ גוט.

דאָקטער : הם... נאָך אַ טראָומע פֿון דער פּרימיטיווער סצענע...

פאַציענט : די מאַמע האָט מיר געזאָגט אַז כ'פֿלעג עס אַליין טאָן ביז פֿיר יאָר.

דאָקטער : דאָס איז דאָך נאָרמאַל אין דער אַנאַלער פֿאַזע...

פאַציענט : און זינט דעמאָלט קען איך עס שוין ניט טאָן – איך שעם זיך צו פֿיל.

דאָקטער : איר לײַדט פֿון אַ שיפֿלות-קאָמפּלעקס⁷.

פאַציענט : איך האָב געהערט אַז היינט צו טאָג זײַנען פֿאַראַן מענטשן וואָס טוען עס מיט זייערע אייגענע קינדער...

דאָקטער : איר ווייסט, אַזוי פֿירט מען זיך בײַ אַ סך פֿעלקער...

פאַציענט : איך וואָלט עס אויך געוואָלט טאָן, אָבער איך קען ניט...

דאָקטער, איר קענט מיר העלפֿן ?

דאָקטער : אַוודאי, איר קענט צו מיר קומען אויף פּסיכאָאַנאַליז – ס'וועט דויערן אַ 10-15 יאָר.

פאַציענט : אַזוי לאַנג ? ניטאָ קיין גיכערע טעראַפּיע ?

דאָקטער : יאָ, ס'איז דאָ ערטער וווּ מע טוט עס אין אַ גרופּע...

פאַציענט : אַ גרופּע ? אוי, דאָקטער, עס ווערט מיר שלעכט !

דאָקטער : דאָס איז אָבער דער בעסטער אָפּן⁸ בײַצוקומען דעם אָפּהאַלט⁹.

מיין עצה¹⁰ איז : גייט פֿאַרשרייבט זיך אויף אַ ייִדישקורס און איר וועט זיך גיך אויסלערנען ווי אַזוי צו רעדן ייִדיש און זיך נישט שעמען !

אויף די דאָזיקע זײַטן וועט איר געפֿינען אַ קליינעם אויסקלייב קאָמישע אַרטיקלען פֿון אונדזערע אַמאָליקע נומערן. די ערשטע צוויי טעקסטן (פֿונעם נומער 34 אין יאָר 2002 און פֿונעם נומער 26 אין 2000) האָט אָנגעשריבן עוולין גרומבערג ; דעם דריטן (פֿונעם נומער 18 פֿון יאָר 1999) – רובי מאַנעט.

1. Kholem rêve/dream 2. je me rends compte/I realize 3. ...shkheynim une honte devant les voisins/a disgrace in front of the neighbors 4. ...Kas en colère/angry 5. ...Bokher un jeune homme comme il faut/a proper young man 6. AVADE bien sûr/of course 7. shifles... complexe d'infériorité/inferiority complex 8. oyfn façon/way 9. vaincre l'inhibition/overcome the inhibition 10. EYTSE conseil/advice.

יִידִישער אָפטימיזם

מיר וועלן מאַכן פֿונעם טעם-טעם אַ צייטשריפט פֿון „גליקלעכע אַקטואַליטעטן“⁸. דערפֿאַר וועלן מיר אַרויסשיקן אונדזערע בעסטע פּאַפּאַראַצי אויסצופֿאַרשן אַלץ וואָס איר ווילט נאָר וויסן וועגן גבירים⁹ און יחסנים¹⁰, ליבע-געשיכטעס פֿון ייִדישע פּרינצעסינס, חתונות¹¹ פֿון פּרינצן און בריתן¹² פֿון זייערע קינדער. מיר קענען אַיך שוין אַנזאָגן אַ „סקופּ“: בערטראַנען, אונדזער קאָמפּיוטער-עקספּערט, און זיין ווייב קאַרין איז געבוירן אַ מיידעלע (מזל טובּ!). און נאָך צוויי גוטע בשורות¹³: דאָס נייע יאָר תשס״א¹⁴ איז טאַקע אַנגעקומען (לאָמיר ניט וויסן פֿון ערגערס!) און די ייִדישקייט האָבן זיך ווידער אַנגעהויבן (זאָל זיין מיט הצלחה¹⁵!).

טאָ האָט זשע אַלע אַ גוט יאָר – און לאָמיר בלייבן אָפטימיסטיש...

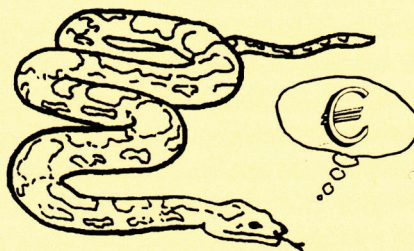
כ די צו ווייזן אַז אַשכנזישע¹ יידן קענען זיין אָפטימיסטן, האָט די רעדאַקציע באַשלאָסן אין דעם דאָזיקן נומער גאָרנישט צו זאָגן וועגן אַלע שלעכטע נייעס: מיר וועלן נישט דערמאָנען קלימאַט-ענדערונגען, מיר פֿאַרשטאַפּן זיך די נעז ביים ברעג ים² נישט צו שפּירן די טאַקסישע נאַפֿט-און כעמיקאַליעס-פֿאַרפֿלייצונגען, פֿאַרמאַכן די אויגן אויף די פּאָליטישע סקאַנדאַלן און פֿאַרהאַקן די אויערן קעגן די רעדעס, דעבאַטעס און סתם פּלאַפּלעריי³ פֿון אַלע פּאָליטיקערס. מיר פּרוּווּן אויסמיידן די שרעקלעכע געשעענישן אין ישראל, מיר מאַכן אַוועק מיט דער האַנט די „דאָפּירטע“ ספּאָרטסמענער, גלייבן אַז פּריאַנען⁴ האָבן פֿינט פֿשרע⁵ קי און אַנטקעגן די שטאַרקע וואַקלענישן פֿון דער בערזע בלייבן מיר אַזוי „זען“ ווי אַ בודיסט.

1. Ashkenazishe 2. Yam mer/sea 3. marées noires et pollution chimique/toxic oil and chemical spills 4. STAM... simple bla-bla/just plain babbling 5. dopés/drugged 6. prions (agents de la maladie de la vache folle)/prions (agents that cause mad cow disease) 7. KOSHERE cachères/kosher 8. la devise d'un magazine mondain français/the motto of a French «people» magazine 9. GVRIM רייכע 10. YAKHSONIM אַריסטאָקראַטן 11. KHASENES mariages/weddings 12. BRISN circoncisions/circumcisions 13. PSURES נייעס 14. l'année 5761 écrite selon le système traditionnel de numération; prononcé TASHSA/the year 5761 written according to the traditional numbering system; pronounced TASHSA 15. HATSLOKHE succès/success.

עקאָנאָמיע פֿאַר אָנהייבערס

אַלץ וואָס איר האָט געוואָלט וויסן וועגן דעם אייראָ און נישט געוואָגט¹ פֿרעגן

דער אייראָ איז געוואָרן די נייע וואַלוטע² פֿון דעם אייראָפּעישן פֿאַרבאַנד³. פֿיזישע עקזיסטירט ער נאָך ניט אָבער ער איז סײַ ווייַ די אָפּציעלע וואַלוטע. זאָל מען דאָס נעמען ווי אַ סימבאָל פֿאַרן אייראָפּעישן פֿאַרבאַנד? דער פֿאַרבאַנד איז אַ מאָל געווען אַ שוואַכע גרופּע פֿון זעקס מיטגלידער⁴ וואָס זענען קיין מאָל ניט געווען מסכים⁵ צווישן זיך. היינט האָט ער פֿלוצן מיטגלידער וואָס זענען נאָך אַלץ ניט מסכים צווישן זיך. פֿון די פֿלוצן מיטגלידער וועלן עלף אַריבערגיין אויף דעם אייראָ. די ענגלענדער האָבן געזאָגט אַז זיי וועלן בלייבן מיט זייער פֿונט שטערלינג. מסתמא⁷ קענען זיי ניט פֿאַרטראָגן⁶ צו פֿאַרלירן דעם פֿאַרטערט פֿון זייער באַליבטער מלכה⁹ אויף די באַנקנאָטן. זיי וואַרטן אָפּ אַז פּרינץ טשאַרלס זאָל ווערן קעניג, וועט זיי שוין זיין גרינגער אַריבערצוגיין אויפֿן אייראָ.

דער אייראָ איז אַרויסגעוואַקסן פֿון אַ געלטסיסטעם וואָס מע האָט אַזוי שוין אַנגערופֿן די שלאַנג¹⁴. הלוואַי¹⁵ זאָל די דאָזיקע שלאַנג נישט זיין אַזאַ שלעכטע ווי די שלאַנג אין גן-עדן¹⁶. און הלוואַי זאָלן מיר מער געניסן¹⁷ פֿון אירע פֿרוכטן ווי אונדזערע אַבֿות¹⁸ האָבן גענאָסן פֿון די פֿרוכטן פֿונעם בוים פֿון וויסן.

1. osé/dared ; 2. devises/currency; 3. union ; 4. de toute façon/ anyway ; 5. membres/members ; 6. MASKIM d'accord/in agreement ; 7. MISTOME probablement/probably ; 8. supporter/bear ; 9. MALKE reine/queen ; 10. POSHET simple ; 11. KIMAT presque/nearly ; 12. zéros ; 13. KAPTSN pauvre/pauper ; 14. serpent (monétaire)/snake (monetary) ; 15. HALEVAY pourvu que/may God grant that ; 16. GANEYDN Jardin d'Eden/Garden of Eden ; 17. profiter/benefit participe ; 18. OVES ancêtres/ancestors.

פֿאַר די פֿראַנצויזן וועט דאָס אַריבערגיין זיין זייער פשוט¹⁰. אין 1960 האָבן זיי איבערגעביטן די אַלטע פֿראַנקן אויף נייע.

DER YIDISHER

דער יידישער

טעם-טעם

א פעריאדיש בלעטל פֿאַר ייִדיש־לערנערס

דער יידישער טעם-טעם איז א פובליקאציע פֿון
פאריזער יידיש־צענטער – מעדעם־ביבליאטעק.

DER YIDISHER TAM-TAM est une publication de
la Maison de la culture yiddish –
Bibliothèque Medem.

רעדאַקציע

רעדאַקציע־קאַלעגיע

עווילין גרומבערג

רובי מאָנעט

נאַטאַליע קריניצקאַ

מיטאַרבעטער אין דעם נומער

שרון בר־כוכבא

אַקווילע גריגאָראַוויטשיוטע

טל חבֿר־כיבאָווסקי

(אויסשטעל־פּראָיעקט)

יצחק ניבאָרסקי (שפּראַך־השגחה)

מאַרי פּרימאָ (אויסשטעל)

Rédaction

Comité de rédaction

Evelyne Grumberg

Natalia Krynicka

Ruby Monet

Ont collaboré à ce numéro

Sharon Bar-Kochva

Tal Hever-Chybowski (maquettiste)

Akvilė Grigoravičiūtė

Yitskhok Niborski (responsable
linguistique)

Marie Primault (graphiste)

DER YIDISHER TAM-TAM

Maison de la culture yiddish –

Bibliothèque Medem

29 rue du Château-d'Eau

75010 Paris

Tél. : +33(0)1 47 00 14 00

yiddishweb.com/tamtam

tamtam@yiddishweb.com

פּרייז : 2,50 איראָס

PRIX/PRICE : 2,50 €

דער יידישער טעם־טעם איז אן איין־
און־איינציקע פובליקאציע אין גאַנצן
געווינדמעט יידיש־לערנערס, וואָס גייט
אַרויס אָן פּראָפּיט־צוועקן. מיר בעטן
אײַער אונטערשטיצונג !

מיר פֿאַרבעטן אײַך

— זיך צו אַבאָנירן אויף :

yiddishweb.com/abonirn

— צו קויפֿן אַלטע נומערן אויף :

yiddishweb.com/altenumern

— צו שיקן אַ צושטייער אויף :

yiddishweb.com/matone

— צו דערציילן אײַערע חבֿרים,

לערערס און תלמידים וועגן דעם

ייִדישן טעם־טעם !

מיר דאַנקען אײַך גאָר האַרציק !
די רעדאַקציע